

TƏDRİSDƏ TƏLƏBƏ MƏRKƏZLİ YANAŞMA

J.M. Nəsirova

Azərbaycan İdman Akademiyası

jala.nasirova@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-5320-5654

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 14 oktyabr 2024

Dərc olunub: 25 dekabr 2024

© 2022 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya. Müəllim mərkəzli yanaşmadan uzaqlaşmanın vurğulanması artdıqca, tədris və öyrənmədə tələbə mərkəzli yanaşma diqqət mərkəzində olmuşdur. Termin geniş şəkildə istifadə olunsada, müəllim mərkəzli və tələbə mərkəzli yanaşmaların davamlı xarakterini nəzərə alaraq onun necə effektiv şəkildə istifadə oluna biləcəyi qeyri-müəyyən olaraq qalır. Bu sahədə aparılan araşdırmalar tələbə mərkəzli yanaşmanın operativləşdirilməsi üsullarını sistemli şəkildə təqdim etmək üçün onların məzmununun tematik təhlilini əhatə edir. Tələbə mərkəzli yanaşmanın tətbiqi kanalı, tələbələrə icma və dizayn layihələri kimi layihələr üzərində işlədiyi və layihələri idarə etmələri və ya ən azı tədbirlər və ya həllər təklif etmələri gözlənilən layihə əsaslı öyrənmədir. Problemlə öyrənmə layihə əsaslı öyrənmənin bir variantıdır və tələbələr tez-tez layihələrdən daha az geniş olan ssenarilər, hadisələr, suallar və ya problemlər üzərində işləyirlər. Problemin həlli adətən mühazirələrdən əvvəl öz-özünə öyrənməni təşviq etmək və araşdırma işlərini asanlaşdırmaq üçün aparılır. Arqumentlərə əsaslanan kurikulum tələbələrə verilmiş mövzu üzrə müxtəlif perspektivlərin özünü kəşf etməsinə cəlb edən arqumentləri və debatları özündə birləşdirir. Tələbə mərkəzli yanaşma tədqiqat, qarşılıqlı əlaqə, oyunlaşdırma, simulyasiyalar və əks əlaqə üçün texnologiyadan istifadə ilə sıx bağlıdır. Tələbə mərkəzli rəylər məqsədyönlü əks əlaqə vasitəsilə fəal öyrənməyə təkan verir, adaptiv tədris isə tələbələrə məzmunun qurulmasına cəlb edir. Bu baxış tədris və öyrənmədə tələbə mərkəzli elementlərin təkmilləşdirilməsinə töhfə verir.

Açar sözlər: *tələbə mərkəzli yanaşma, kurikulum, lahiyə, lahiyə əsaslı öyrənmə, qavrama, dizayn, təqdimat, fasilitator.*

Tədris və öyrənmədə tələbə-mərkəzli yanaşma və ya tələbə-mərkəzli təlim müasir dövrdə təhsil sektorunda müəllim mərkəzli olandan təhsildə mühüm dəyişikliyi göstərmək üçün istifadə olunan məşhur termdir. Adı müəllim mərkəzli təhsil, adətən, tədris proqramlarının tələblərini ödəmək üçün biliklərin verilməsinə və məlumatların verilməsinə əsaslanır və tədrisin məzmunu çox vaxt sillabulara yönəldilir [2]. Məlumat axını adətən tələbələrə mənalı qarşılıqlı əlaqəyə girmək cəhdləri ilə bir istiqamətli olur. Bu kontekstdə tələbələr, bilməli və yerinə yetirməli olduqları şeylər haqqında daim deyilən məlumatın passiv qəbul edəicilərinə bənzədilir [12]. Bilik müəllimlərə məxsusdur və tələbələrə biliklərin mənimsənilməsində iştirakı minimaldır. Bu cür yanaşma çox vaxt tələbələrə öz öyrənmələrini istiqamətləndirmək və müstəqil öyrənmə ilə məşğul olmaq qabiliyyətini zəiflədir [8]. Tələbələrə öyrənməyə daha yaxşı cəlb etmək və gücləndirmək üçün tələbə mərkəzli yanaşma tətbiq edilmişdir və bu, çox vaxt müəllim mərkəzli yanaşmadan daha çox dəstəklənir. Tələbə mərkəzli yanaşma konstruktivizm konsepsiyasına əsaslanır ki, öyrənmələr yeni məlumatları artıq bilikləri ilə əlaqələndirərək öyrəndiklərini mənalandırırlar [4]. Müəllim mərkəzli təlimdən fərqli olaraq, tələbə mərkəzli öyrənmə biliklərin mənimsənilməsi məkanını müəllimlərdən tələbələrə keçirir, beləliklə, məlumat əldə etmək və məlumatı anlamlandırmaq məsuliyyətini tələbələrə üzərinə qoyur, müəllimlərə fasilitator kimi çıxış edir [6]. Ən ideal mənada, tələbələr öz öyrənmələrini öz üzərinə götürür, öyrənmə məzmununu tərtib edir və tələbə mərkəzli

kəzli yanaşmada öyrənmə yollarını müəyyən-ləşdirirlər [9]. Lakin reallıqda müəllim mərkəzli və tələbə mərkəzli yanaşmalar bir-birini istisna etmir. Onlar miqyasın iki ucudur və on-ların arasında fəaliyyətlərin davamlılığı var. Tələbə mərkəzli öyrənmə tam həyata keçiril-məzdən əvvəl müəllimlərin göstərməli olduğu mütərəqqi asanlaşdırma var və tələbələrə öy-rənmə konsepsiyalarını dəyişdirmək üçün səy-lər tələb olunur [1]. Bu, xüsusilə müəllimlərə hörmətin nümayişi kimi susqunluğun hələ də hökm sürdüyü dünyanın bir çox regionlarında doğrudur [12].

Tələbələrə öyrənməyə və nəhayət bilik-ləri tətbiq etməyə və sintez etməyə kömək et-məzdən əvvəl tələbələrə daha ardıcıl məlumat təqdim etmək üçün tədris planlarından kənara çıxmaqla xarakterizə olunan iki ifrat nöqtə arasında bilik ötürülməsinin müxtəlif formaları mövcuddur. Məsələn, məzmunu götürsək, on-lar müəllim mərkəzli yanaşmada kurikulumlar-la müəyyən edilir, lakin tələbə mərkəzli yanaş-maya getdikcə daha çox keçidlə məzmunlar tədrisən kurikulumlarla müəyyən edilənlərdən tələbələrə nəyi öyrənməli olduğu və nəticədə daha çox söz sahibi olan müəllimlərə dəyişir. Eynilə, bilik baxımından o, mühazirəçilər tərə-findən sahib olmaqdan sosial olaraq qurulma-ğa dəyişir [1]. Tədris və öyrənmənin daha yax-şı forması kimi təqdim olunmasına baxmaya-raq, tələbə mərkəzli yanaşmanın çatışmazlıq-ları yoxdur. Bu, müəllimlərdən tələbə mərkəzli sinifdə öz rol və məsuliyyətlərini aydın şəkildə başa düşmələrini tələb edir, çünki öyrənmə mandatının tamamilə tələbələrə üzərinə qo-yulması sinifdə nəzarətin olmaması ilə nəti-cələyə bilər, xüsusən də tələbələr qarşılıqlı əla-qədə olmaq və məlumatı özləri axtarmağa bu-raxıldıqda [10]. Müzakirə və öz-özünə öyrən-mə fəaliyyətlərinin istədiyiniz yolda baş ver-məsini təmin etmək üçün müdaxilə və monito-rinq olmadan sinif səs-küylü və qeyri-mütə-şəkkil ola bilər. Bundan əlavə, tələbə mərkəzli sinif müxtəlif səviyyəli tələbələr üçün fərqli şəkildə işləyə bilər. İbtidai məktəblər üçün şa-gird mərkəzli yanaşmanın tətbiqi çətin ola bi-lər, çünki tələbələr tez-tez öyrənmə fəaliyyət-

ləri ilə bağlı aydın təlimat tələb edir və onlar öz öyrənmələrini idarə etmək üçün kifayət qə-dər yetkinliyə malik olmaya bilirlər [11]. Bu-nunla belə, orta və ali təhsil kimi tələbələrənin yetkinliyi daha yüksək olduqda, tələbə mərkəzli yanaşma nisbətən daha asan şəkildə hə-yata keçirilə bilər. Komanda işi və əməkdaşlıq səyləri tələbə mərkəzli öyrənmənin vacib xü-susiyyətləridir və tələbələr fikir mübadiləsi aparmaq, məsuliyyətləri müəyyən etmək və tapşırıqları yerinə yetirmək üçün çox vaxt qruplarda işləməli olurlar. Komanda işi əslində tələbələrənin cəmiyyətə və iş yerlərinə inteqra-siyasında faydalı olan mühüm bacarıqdır. Bu-nunla belə, bütün tələbələr birgə işləməyə meylli deyillər və bəziləri müstəqil işləməyə üstünlük verirlər.

Tələbə mərkəzli yanaşmaya böyük ma-raq var. Mövcud tədqiqatlar müxtəlif şəraitlərdə tələbələrənin və müəllimlərin tələbə mərkəzli öyrənmə qavrayışını araşdırır. Məsələn, tələbə-lərin və müəllimlərin təlimlərin birində tələbə mərkəzli yanaşmanın tətbiqini necə qəbul et-diklərini və ya qiymətləndirdiklərini ölçmək üçün tədqiqat aparılmışdır. Tədqiqat tələbələr-in və müəllimlərin tələbə mərkəzli yanaşmanı müsbət qəbul etdiklərini göstərdi, lakin ko-manda işində və vaxtın idarə edilməsində çə-tinliklər var idi və müəllimlər belə yanaşmanın effektivliyinin tələbələrənin yetkinliyindən asılı olduğunu hiss etdilər [7]. Başqa bir araşdırma, müəllimlərin orta məktəb yay xidmət-tədris proqramında tələbə mərkəzli yanaşmaya dair qavrayışlarını, qarşılaşdıqları problemlər, mü-əllimlərin və tələbələrənin bu cür yanaşmadakı rolları və lazım olan dəstəyə olan inancları ba-xımından araşdırdı [3]. Bəzi təhsil ekspertləri və mühazirəçiləri arasında aparılan digər mü-nasibət araşdırması tələbə mərkəzli nəticəyə əsaslanan öyrənməyə müsbət münasibəti üzə çıxardı, lakin onun həyata keçirilməsinə möv-cud tədris və təlim siyasətləri, infrastruktur və imkanların çatışmazlığı mane oldu. Tələbə mərkəzli yanaşmanın müxtəlif ölçülərinin ef-fektivliyini araşdıran tədqiqatlar mövcuddur. Tələbə mərkəzli öyrənmənin iki formasını, yəni tələbələrənin bakalavr pilləsində riyaziyyatı

öyrənməsini dəstəkləmək üçün tənzimlənməmiş öyrənmə və birgə tənzimlənen öyrənməni müqayisə edən bir araşdırma göstərdi ki, birgə tənzimləmə onların öz-özünə məşğul olmaları üçün dəstək strukturu və daha yaxşı təşkil olunmuş mühit təmin edir – bu istiqamətləndirilmiş təlimdir. Tədqiqatçılar tələbələr arasında aparılan başqa bir araşdırmada göstərdilər ki, öz-özünə öyrənmə onlar arasında davamlılığa müsbət təsir göstərir. Qazanılan populyarlığa baxmayaraq, tələbə mərkəzli yanaşmanın həyata keçirilməsini istiqamətləndirən çərçivə yoxdur və bir çox hallarda o, tələbələrin arzu olunan təlim nəticələrinə kökləndiyinə əmin olmaq üçün öyrənmə təcrübəsini tənzimləmək üçün hələ də müəllimlərə etibar edir. Bəzi hallarda tələbə mərkəzli yanaşma onun əsasını təşkil edən konstruktivizm prinsipi qədər qeyri-müəyyəndir [1]. Bu araşdırma tədris və təlimdə tələbə mərkəzli yanaşmanın tətbiqi ilə bağlı ədəbiyyatı nəzərdən keçirməklə tələbə mərkəzli təlimin operativləşdirilməsi üsullarını təqdim edir. Bununla o, tələbə mərkəzli yanaşmanın effektivliyini artırmağa ümid edir.

Layihə əsaslı öyrənmə. Birgə layihə əsaslı təlimdə tələbələrə tez-tez üzərində işləmək üçün layihələr verilir. Bu, tələbə mərkəzli yanaşmanın başqa bir xüsusiyyətini, yəni layihə əsaslı öyrənməni təşkil edir [3]. Bu layihələr icma layihələri ola bilər ki, burada tələbələr icma problemlərini müəyyən etsinlər və həll yollarını təklif etmək və həyata keçirmək üçün geniş araşdırmalar vasitəsilə problemləri təhlil etsinlər. İcma layihələri tələbələrə real dünya problemlərini həll etmək üçün məsuliyyət götürməyə imkan verir və bu proses vasitəsilə onlar xidmət etdikləri icmalarla əlaqə qururlar. İcma layihələri tələbələrdə ünsiyyət, liderlik və şəxsiyyətlərarası bacarıqlar formalaşdırır və onlara layihələri arzu olunan nəticələrə doğru idarə etmək üçün muxtariyyət verir. Bununla belə, müəllimlər arzu olunan nəticələrin müəyyən edilməsində və layihələrin bütün mərhələlərində tələbələrə rəhbərlik etməkdə mühüm rola malikdirlər [5]. Müəllimlərin cəlb edilməsi tələbələrin yetkinliyindən asılıdır. Daha yetkin tələbələrlə müəllimlər arxa plana keçə və

tələbələrə rəhbərlik etməyə icazə verə bilərlər. Yetkin olmayan tələbələrlə müəllimlərin istiqamətləndirici və asanlaşdırıcı rolları bu cür layihələrin müvəffəqiyyətini təmin etmək üçün mühüm rol oynayır [7]. Belə layihələrin bir nümunəsi tullantıların azaldılması və təkrar emalını təşviq edən və ya karbon emissiyalarını azaldan danışıqlar və fəaliyyətlər vasitəsilə cəmiyyətdə ekoloji maarifləndirməni artırmaqdır. Tələbələr ətraf mühitə dair məlumatlandırma sahəsində ötürmək istədikləri mesajları və həyata keçirəcəkləri fəaliyyətləri seçməklə azadlığa malikdirlər. Onların layihələrin effektivliyinin monitorinqi də daxil olmaqla, layihənin başlanmasından bağlanması qədər bütün həyat dövrü ilə məşğul olmaq imkanı var. Layihə əsaslı öyrənmənin başqa bir forması laboratoriya və eksperimental dizaynda nümayiş etdirilir. Dizayn zamanı tələbələr 1) dizaynın konseptuallaşdırılmasına, 2) dizaynı sınaqdan keçirmək üçün aktiv təcrübələrə, 3) tam dizaynı həyata keçirmək üçün konkret təcrübəyə, 4) dizaynın necə davrandığını və onun səmərəliliyini müşahidə etmək üçün praktiki əməliyyatlara cəlb olunurlar. və 5) tələbələrin dizaynı təsdiqləmək və optimallaşdırmaq üçün əldə etdikləri bilik və təcrübələr üzərində düşündüyü hər bir dizayn mərhələsində əks etdirən müşahidə. Eksperimental dizayn layihələri təcrübə öyrənmə ilə əlaqələndirilir, tələbələr faktiki olaraq tapşırığı yerinə yetirməklə araşdırma, tənqidi düşünmə, problem həll etmə və mühəndislik bacarıqları kimi daha yüksək səviyyəli təlim nəticələrini əldə etməyə təşviq edir. Əgər tapşırıq real dünya təcrübəsinə əsaslanırsa, bu, tələbələrə onları işə hazırlamaqda faydalı olan orijinal təcrübə qazandırır. Tələbə mərkəzli yanaşma açıq laboratoriyada genişləndirilir ki, bu da tələbələrə laboratoriya təlimatının sərt göstərişləri ilə məhdudlaşmadan maraqlı mövzunu tədqiq etmək üçün eksperimental prosedurları inkişaf etdirmək üçün muxtariyyət verir. Dizayn prosesi zamanı mərhələli əks əlaqə ilə ardıcıl təlimat metodologiyasına ehtiyac, eksperimental dizayn layihələrinin uğurunu təmin etmək üçün hələ də müəllimlərə ciddi etibarın olduğunu göstərir.

Rəy vermə zamanı tələbə mərkəzli tədrisə marağı daha da artır. Şərti olaraq, rəy tələbələrə nəyi yaxşı edib və nəyi yaxşı etmədiklərini bildirir. Bu, tələbələrə əks əlaqə vasitəsilə öz-özünə öyrənməyə sövq etmədən müəllimlərdən tələbələrə məlumatın bir istiqamətli axınından xəbər verir. Müəllimləri tələbə mərkəzli rəy təmin etmək üçün bir təcrübə aparıldı. Nəticədə, rəy alan tələbələr verilən tapşırıqlara əhəmiyyətli irəliləyiş göstərdilər.

İcmal kiçik qrup müzakirələri, layihə əsaslı öyrənmə, problem əsaslı öyrənmə, argumentlərə əsaslanan kurikulum, texnologiyaya əsaslanan təlim, tələbə mərkəzli əks əlaqə və adaptiv tədris vasitəsilə tədris və təlimdə tələbə mərkəzli yanaşmanın operativləşməsinə işıq salır. Onun fəaliyyət göstərməsinin bütün formalarında tələbə mərkəzli təcrübələr müəllim mərkəzli və tələbə mərkəzliliyin ifrat hədləri arasında olur. Özünü idarə edən öyrənmə, qarşılıqlı əlaqə və uyğunlaşdırılmış tədris üçün daha çox otaqlar daxil etmək üçün müəllim mərkəzli olmaqdan uzaqlaşmaqla yanaşı, müəllimlər hələ də öyrənmənin arzu olunan istiqamətlərdə baş tutmasını və nəzərdə tutulan təlim nəticələrinə nail olunmasını təmin etmək üçün mühüm rol oynayırlar.

Müəllimlər çox vaxt fasilitator kimi qəbul edilir, lakin onların iştirakı tələbələrin səviyyələrindən və yetkinliyindən, həmçinin həyata keçirdikləri tələbə mərkəzli təcrübələrin növlərindən asılı olaraq dəyişir. Həmçinin göstərilmişdir ki, onların nəzarəti, dəstəyi və monitorinqi bu təcrübələrin uğurunu təmin edir. Müəllimlər öz tədrislərini tələbələrin marağını nəzərə alaraq və tələbələrin öyrənmədə öz təşəbbüslərini təşviq etmək üçün planlaşdırdıqları və həyata keçirdikləri üçün tədris planları və məzmunları ilə bağlı daha az sərtlik var. Bununla belə, hələ də nadir haldır ki, öyrənmə tamamilə tələbə mərkəzlidir və tələbələr öz öyrənmələrini idarə etmək və öz məzmunlarını qurmaqda tam muxtariyyəti qəbul edirlər. Bundan əlavə, müəllimlər tərəfindən müəyyən edilmiş sərhədlər daxilində tələbələr tərəfindən qurulan məzmunun nisbətləri də dəyişir. Bəzi

hallarda, müəllim mərkəzli yanaşma hələ də xüsusilə tələbələr üçün hazırlamaq üçün əsasların verilməsində tətbiq olunur. Buna görə də, mövcud təhsil təcrübələri tez-tez müəllim mərkəzli və tələbə mərkəzli qütblər arasında qalır və müəllim mərkəzli və tələbə mərkəzli yanaşmaların fərqli nisbətlərinə malikdir. Aparılan tədqiqatlar tələbə mərkəzli yanaşmanın praktiki aspektlərinin təqdim edilməsi və sintez edilməsinin yeniliyini təklif edir, çünki tələbə mərkəzli yanaşma çox vaxt aydın çərçivələri olmayan geniş bir anlayışdır, çünki onun fəaliyyət göstərməsi haqqında aydın təsəvvür yaranır. Tələbə mərkəzli yanaşmanı necə operativləşdirməyi bilmək və onun tədris və öyrənmədə nisbətini artırmaqla tələbələrin öyrənmə qabiliyyəti və performansını optimallaşdırmaq olar. Bununla paralel olaraq, gələcək tədqiqatlar yanaşmanın operativləşdirilməsi üçün yeni vasitələrin tədqiqi ilə yanaşı, tədris və öyrənmədə tələbə mərkəzli yanaşmanın nisbətini və effektivliyini artırmaq yollarını axtara bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. **Chen C.H., Tsai C.C.** *In-service teachers' conceptions of mobile technology-integrated instruction.* Tendency towards student-centered learning. *Computers & Education*, 170, 2021.
2. **Degago A.T., Kaino L.M.** *Towards student-centred conceptions of teaching: the case of four Ethiopian universities.* *Teaching in Higher Education*, 20, 493–505. 2015.
3. **Dunbar K., Yadav** *Shifting to student-centered learning: Influences of teaching a summer service learning program.* *Teaching and Teacher Education*, 110.
4. **Emaliana I.** *Teacher-centered or student-centered learning approach to promote learning?* *Jurnal Sosial Humaniora*, 2017, 10, 59–70.
5. **Guo P., Saab N., Post L.S., Admiraal W.** *A review of project-based learning in higher education: Student outcomes and*

- measures. *International Journal of Educational Research*, 2020, 102.
6. **Kang J., Keinonen T.** *The Effect of Student-Centered Approaches on Students' Interest and Achievement in Science: Relevant Topic-Based, Open and Guided Inquiry-Based, and Discussion-Based Approaches*. *Research in Science Education*, 2018, 48, 865–885.
 7. **Khoury O.** *Perceptions of student-centered learning in online translator training: findings from Jordan*. *Heliyon*, 8[15] Lahdenperä, J.; Rämö, J.; Postareff, L. Student-centred learning environments supporting undergraduate mathematics students to apply regulated learning: A mixed-methods approach. 2022.
 8. **Lojdová K.** *Socialization of a student teacher on teaching practice into the discursive community of the classroom: Between a teacher-centered and a learner-centered approach*. *Learning, Culture and Social Interaction*, 2019, 22.
 9. **Murphy L., Eduljee N.B., Croteau K.** *Teacher-centered versus student-centered teaching: Preferences and differences across academic majors*. *Journal of Effective Teaching in Higher Education*, 2021, 4, 18–39.
 10. **Muganga L., Ssenkusu P.** *Teacher-centered vs. student-centered: An examination of student teachers' perceptions about pedagogical practices at Uganda's Makerere University*. *Cultural and Pedagogical Inquiry*, 2019, 11, 16–40.
 11. **Nuñez Enriquez O., Oliver K.L.** *'The collision of two worlds': when a teacher-centered facilitator meets a student-centered pedagogy*. *Sport, Education and Society*, 2021, 26, 459–470.
 12. **Tang K.H.D.** *Gamification to Improve Participation in an Environmental Science Course: An Educator's Reflection*. *Acta Pedagogica Asiana*, 2023, 2(2), 54–63.

СТУДЕНТО-ЦЕНТРИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ

Дж.М. Насирова

Академия Спорта Азербайджана

jala.nasirova@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-5320-5654

Аннотация. Подход к преподаванию и обучению, ориентированный на учащихся, находится в центре внимания, поскольку акцент стал отходить от подхода, ориентированного на учителя. Хотя этот термин широко используется, остается неясным, как его можно эффективно использовать, учитывая континуальный характер подходов, ориентированных на учителя и учащихся. В этой статье рассматриваются 34 статьи и включается тематический анализ их содержания, чтобы систематически представить способы реализации личностно-ориентированного подхода. Каналом применения личностно-ориентиро-

ванного подхода является обучение на основе проектов, при котором учащиеся работают над общественными и дизайнерскими проектами, и от них ожидается, что они будут управлять проектами или, по крайней мере, предлагать действия или решения. Проблемное обучение — это вариант проектного обучения, при котором учащиеся часто работают над сценариями, событиями, вопросами или проблемами, которые менее обширны, чем проекты. Решение проблем обычно выполняется перед лекциями, чтобы стимулировать самостоятельное обучение и облегчить подготовку. Учебная программа, осно-

ванная на аргументах, включает аргументы и дебаты, которые вовлекают учащихся в самораскрытие различных точек зрения на данную тему. Подход, ориентированный на учащихся, тесно связан с использованием технологий для исследований, взаимодействия, геймификации, моделирования и обратной связи. Обратная связь, ориентированная на учащихся, стимулирует активное обучение посредством целевой обратной

связи, в то время как адаптивное обучение вовлекает учащихся в создание содержания. Этот обзор способствует улучшению элементов преподавания и обучения, ориентированных на учащихся.

Ключевые слова: *студенто-центрированный подход, учебная программа, проект, проектное обучение, понимание, дизайн, презентация, фасилитатор.*

STUDENT-CENTERED APPROACH IN TEACHING

J.M. Nasirova

Azerbaijan Sports Academy

jala.nasirova@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-5320-5654

Annotation. A student-centered approach to teaching and learning has become the focus of attention as emphasis has grown on the move away from the teacher-centered approach. Although the term is widely used, it remains unclear how it can be used effectively given the continuum nature of teacher-centered and student-centered approaches. This article examines 34 articles and includes a thematic analysis of their content to systematically present ways of operationalizing a student-centered approach. An application channel of the student-centered approach is project-based learning, where students work on community and design projects and are expected to manage the projects or at least propose actions or solutions. Problem-based learning is a variant of project-based learning, in which students often work on scenarios, events, questions, or problems that are less extensive than

projects. Problem-solving is usually done before lectures to encourage self-directed learning and facilitate scaffolding. An argument-based curriculum incorporates arguments and debates that engage students in self-discovery of different perspectives on a given topic. A student-centered approach is closely related to the use of technology for research, interaction, gamification, simulations, and feedback. Student-centered feedback encourages active learning through targeted feedback, while adaptive learning involves students constructing the content. This review contributes to the improvement of student-centered elements in teaching and learning.

Keywords: *student-centered approach, curriculum, project, project-based learning, comprehension, design, presentation, facilitator.*